SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2126

av Magnus Haara (C)

Långsiktigt hållbara villkor för statliga museer

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över de statliga museernas finansieringsvillkor för att säkra deras fortlevnad och deras möjligheter att bevara och levandegöra vårt gemensamma kulturarv, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Sveriges museer förvaltar en ovärderlig del av vårt gemensamma kulturarv. Genom sina samlingar, utställningar och sin forskning berättar de om landets historia och de människor som har format vårt samhälle. Museerna gör historien tillgänglig för nya generationer och stärker förståelsen för både vårt eget och andra länders kulturarv.

Flera statliga museer hotas nu av stängning eller sammanslagning. En viktig orsak är kraftigt stigande lokalkostnader till följd av Statens fastighetsverks hyressättning.

Statens museer för världskultur har föreslagit att Medelhavsmuseet och Östasiatiska museet i Stockholm ska stängas för att verksamheten ska rymmas inom myndighetens ekonomiska ramar. Enligt myndighetens egna beräkningar skulle det krävas ett varaktigt tillskott på 35 miljoner kronor för att behålla nuvarande lokaler. Armémuseum har samtidigt aviserat att verksamheten i de nuvarande lokalerna ska stängas, bland annat

mot bakgrund av en föreslagen hyreshöjning på omkring 60 procent. Även behovet av mer ändamålsenliga lokaler har anförts som skäl.

Utvecklingen väcker principiella frågor om hur staten förvaltar sitt kulturarv.

Statens fastighetsverk har i uppdrag att hyra ut sina lokaler på marknadsmässiga villkor. Det kan vara rimligt för många typer av statlig verksamhet, men för museerna uppstår en grundläggande motsättning. Staten har gett museerna i uppdrag att bevara och tillgängliggöra kulturarvet. Samtidigt ställer staten, genom sitt eget fastighetsverk, hyreskrav som riskerar att försvåra just detta uppdrag.

Ett statligt museum är inte en vanlig kommersiell hyresgäst. Museernas värde kan inte mätas i deras förmåga att betala hyra för centralt belägna lokaler. Deras uppgift är inte att maximera intäkter, utan att förvalta samlingar som tillhör oss alla och göra dem levande för allmänheten. Många museer finns dessutom i kulturhistoriskt värdefulla byggnader som är nära förknippade med verksamheten och som i sig utgör en del av kulturarvet.

Andra länder hanterar motsvarande frågor på andra sätt. I Frankrike har staten ställt de historiska byggnaderna i Louvren till museets förfogande genom en särskild ordning där museet ansvarar för förvaltning och omfattande underhåll. I Washington finansieras Smithsonian Institution genom en kombination av federala anslag och egna medel, där staten tar ett uttryckligt ansvar för verksamheten och byggnaderna. I Danmark redovisade Nationalmuseet under 2025 hyreskostnader på 5,5 miljoner danska kronor, samtidigt som museet förvaltar ett omfattande nationellt kulturarv. Modellerna skiljer sig åt, men de visar att museernas lokalförsörjning kan organiseras på andra sätt än genom en generell tillämpning av marknadshyror.

Regeringen har redan tagit vissa steg för att ändra hyressättningen för ett antal kulturinstitutioner genom att ersätta kostnadshyra med intäktsjusterad hyra. Det är välkommet. Samtidigt visar de aktuella problemen att de statliga museernas ekonomiska villkor behöver hanteras mer samlat och långsiktigt.

Statens fastigheter ska förvaltas ansvarsfullt och museernas verksamhet bedrivas effektivt. Men effektivitet kan inte likställas med att museer stängs och samlingar blir mindre tillgängliga därför att hyrorna höjs. När staten både äger fastigheterna, finansierar museerna och ansvarar för kulturarvets bevarande måste helheten vara styrande.

Sveriges gemensamma kulturarv ska inte vara beroende av kortsiktiga hyresförhandlingar mellan statliga myndigheter. Museerna behöver förutsägbara ekonomiska villkor som gör det möjligt att planera långsiktigt, utveckla sina utställningar och vårda sina samlingar för kommande generationer.

Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag som långsiktigt säkrar de statliga museernas ekonomiska villkor. Det bör omfatta en översyn av hyresmodellerna och ansvarsfördelningen mellan museimyndigheterna och Statens fastighetsverk, liksom hur statens samlade ansvar för museernas lokaler och verksamhet bäst kan tas om hand. Målet måste vara att säkra museernas fortlevnad och deras möjligheter att bevara och levandegöra vårt gemensamma kulturarv.

Magnus Haara (C)